

BUITEN

20^E JAARGANG N^O. 30.

ZATERDAG 24 JULI 1926.

Foto C. Steenbergh.

IN DE ST. MARTINUSKERK TE WEERT.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

MEVROUW MARIANNE, DOOR M. C. VAN ZEGGELEN (I)	BLZ. 350
OMZWERVINGEN IN HET OUDE LANDSCHAP III (GEÏLL.), DOOR R. H. HERWIG	BLZ. 352—355
ONTVANGEN BOEKEN	BLZ. 353
WAT DE VOLENDAMMER VERTELDE, DOOR U. G. DORHOUT	BLZ. 354
DOKTERS, TANDARTSEN, VROEDVROUWEN EN APOTHEKERS, DOOR Mr. C. BAKE	BLZ. 356
DE ST. MARTINUSKERK TE WEERT (L.) (GEÏLL.), DOOR A. F. VAN BEURDEN	BLZ. 349, 356—357
HARMONIE (GEDICHT), DOOR D. A. POSTEMA	BLZ. 357
BLOEMEN UIT LIMBURG (GEÏLL.), DOOR AFER	BLZ. 358—359
KONINGEN IN BALLINGSCHAP, DOOR CHARLES G. D. ROBERTS (26)	BLZ. 359
OUDE GEVEL TE OLDENZAAL (ILLUSTRATIE)	BLZ. 360

MEVROUW MARIANNE

DOOR

M. C. VAN ZEGGELEN.

I)

HOOFDSTUK I.

MR. Anton de Rave drukte zijn duim op het elektrische schelletje van het deftige stadshuis en terwijl hij wachtte, las hij nog eens, als om zich te vergewissen, den naam op het witte plaatje in den deurpost. B. Mees, adv. proc., kantoor Willemsstraat 17.

Het kantoor was dus om den hoek, vermoedelijk gaf de tuin van het woonhuis aan de Mauritskade toegang tot het kantoor. Mees wist van zaken doen. Het zou daarbinnen wel alles praktisch en solide zijn. De gevel van het huis gaf reeds blijk van een zekeren welstand. Beneden twee lage ramen waardoor, boven de tulle ondergordijnen, een aardige inkijk was in een gezellige spreekkamer. Boven die ramen en de voordeur, drie hooge openslaande vensters met lage ijzeren balustraden en een klein balkon. Tot de volgende verdieping ging de Rave's blik niet, want de groene voordeur was juist geopend door een keurig dienstmeisje in zwarte japon. Een wit kantje, moeilijk den naam van muts verdienend, stond op het weelderig donker voorhoofdshaar en een wit bestrookt lapje, moeilijk den naam van schort waard, omvatte haar middel.

„De familie thuis?”

„Mijnheer is op reis, Mevrouw is thuis, meneer”.

Er sprong iets in de Rave's borst op. Zij alleen thuis! Hij was al binnen voor hij het wist.

„Wilt u mevrouw spreken? Wie kan ik zeggen, meneer . . .?”

Hij gaf zijn kaartje.

„Uw jas, meneer? en uw stok?” Handig werden hem de kledingstukken afgenomen — de deur van het spreekkamertje werd opengezwaaid.

„Een oogenblik, meneer”.

Hij keek rond. Zag niets wat hij herkende uit den gezamenlijken studententijd. Er stonden leeren fauteuils, een rooktafeltje. Er hingen etsen aan den muur. Toevallig zag hij zichzelf in den spiegel. Hij zag bleek. Zijn korte puntbaard boven den hoogen boord gaf hem een air van gewichtigheid. Achter zijn gouden lorgnetje knipten zijn oogen. Zou ze hem nog herkennen? Waarom niet?

Hij hoorde 't meisje weer de trap aftrippen.

„Mevrouw vraagt u boven te komen”. Hij voelde de donkere oogen van 't meisje op zich gericht, toen hij met zijn hoed in de hand langs haar ging over den drempel en de breede rood bekleede trap besteeg.

„Ja meneer, de voorkamer als 't u blijft”.

Door de drie ramen viel het vroolijke goudig doorkleurde licht van de gracht met haar voorjaarsboomen. Breede causeuses, canapé en crepaux noodigden tot zitten. Een vleugel stond opgeslagen in een hoek. Schilderijen in breed gouden lijsten hingen laag, even boven de lambrisering, langs den stilgetinten muur. Hij voelde eerder nog dan dat hij het dadelijk zag, het pittige werk van Basterd, de voorname fijnheid van Mauve, de warme kleuren van Bilders, en zijn aandacht werd juist getrokken naar een fijne teekening van ter Meulen, toen zij binnen kwam naar wie zijn gedachten uitgegaan waren van het oogenblik af, waarop hij het elektrische belletje gedrukt had, mevrouw Mees, de vrouw des huizes.

„Mevrouw!” zeide hij.

„De Rave . . .!” hij voelde haar levend-doorstroomde hand in de zijne, die koud was door de buitenlucht.

„Mevrouw?” vroeg ze, „ik ben toch nog . . .”

„Marianne!” zeide hij, „mevrouw Marianne!”

„Nee, niet mevrouw Marianne! alleen Marianne”, en terwijl zij een stoel bijschoof, zeide ze ernstig, maar met een schalkje in haar oogen: „wij hebben toch eens Brüderschaft gedronken, en dat is toch voor altijd?”

„Ja!” zeide hij, en nu zag hij haar pas goed aan, „dat is voor altijd! Ik mag dus nog Marianne zeggen, ook al ben je nu een deftige advocaten vrouw, al drie jaar getrouwd”.

„Ja”, zeide ze, „al drie jaar en twee maanden — dat weet je dus wel heel goed, en is 't geen schande nooit iets van je te laten hooren! Weet je wel, dat Bas daar heelemaal niet over te spreken is? 't Is misschien maar goed dat je mij eerst alleen thuis treft . . .”

„O ja, dat betreur ik in 't geheel niet”.

„O zoo! daar heb je 't misschien wel op toegelegd. Want je hebt alle reden bang te zijn. Gerust, Anton, we hebben nooit begrepen waarom we nooit een syllabe meer van je gehoord hebben, en jullie waren toch drie zulke trouwe vrienden, Bas, David en jij!”

„Hoe gaat 't met David?”

„Van broer David kan ik niets dan goeds vertellen. Hij gaat op in de advocaterij, wie had dat gedacht, hè, na zijn tooneel aspiraties. Bas en hij zijn geknipte compagnons voor elkaar. De een vult den ander zoo aan, weet je. Misschien kan je je dat wel voorstellen. Je hebt ze allebeiden zoo goed gekend”.

„Ja, ja zeker”, zeide de Rave, verlicht dat hij zelf niet meer het onderwerp dreigde te worden van het gesprek, en naar Marianne's levendig gezichtje ziende, dat hem eerst iets smaller, iets minder vroolijk dan vroeger had toegeschenen moest hij opmerken: „dat zeide je weer precies als vroeger, Marianne, „Broër David”. Broer David, dat klonk zoo deftig voor ons, studenten, dat kleine zusje dat 'r broer, broer noemde . . . !”

„'t Kwam omdat hij zooveel ouder was dan ik. Als klein kind had ik 't me aangewend”.

„En hij was er wat trotsch op. Zeg me eens, is die band, dat bijzondere iets er nog altijd, ook nu je getrouwd bent, tusschen jou en hem?”

„O!” en mevrouw Marianne had alweder een oud maniertje, dat haar bezoeker jaren terugbracht: zij vouwde de handen om de knie en wierp even haar donkerlokkig hoofd naar achteren. „Wel natuurlijk. David en ik leven in alles met elkaar mee. 't Is bijna of ik twee mannen heb, Anton: David en Bas. Ik noem ze m'n jongens. David eet iederen middag bij ons, maar hij woont op kamers in het Noordeinde. En je moet ook bedenken dat er nog een andere band is dan het advocaten-kantoor . . . ons tijdschrift!”

„Klank en Gedachte!”

„Ja, je kent 't dus?”

„Ik lees het, natuurlijk — ik heb alles van jou gelezen!”

De Rave had zich op zijn stoel voorovergebogen, de ellebogen op de knieën — hij speelde met zijn bruin glacé handschoenen, legde nu eens de een dan de ander zorgvuldig over elkander, alsof er veel van afhing, welke vinger de grootste was en Marianne, opeens iets van haar onbevangeheid verliezend, omdat zij toch niet rechtuit wilde vragen „Hoe vindt je 't?”, streek met 'r hand over haar bruin fluweelen rok, die warm glanzend langs haar neerviel over de lage canapé tot op haar goudleeren schoentje.

„Ja”, zeide de Rave, naar haar opziend. „Ik heb alles gelezen. Je Vrees en Lach, de Luitspeler, Gesternte, Oranje-appels, De pauwen”.

„Nee maar!” lachte ze even, „alles bijna, en wat weet je de titels prachtig uit je hoofd!”

„Er zijn zelfs zinnen die ik uit m'n hoofd ken. Je hebt er zeker succes mee gehad?” en als Marianne haarschouders ophaalde, „och ja, dat behoef ik niet te vragen. Je woordkeus is bijzonder fijn . . . je bent er, om zoo te zeggen. Het kan nu alles niet beter, mevrouw Marianne”.

Zij zag hem verschrikt aan. Waarom zeide hij weer dat spottende mevrouw Marianne? en waarom hinderde haar deze lof uit den mond van Anton de Rave? Te vergeefs zocht ze in haar herinnering naar deze zijde van zijn karakter. Was de vroegere onschuldige spot vergroeid bij hem tot een stille ironie, een ironie die zich nog onder een beleefdheidsphrasetje verborg?

„Meen je dat?” vroeg ze eenvoudig en toen hij haar oprechte bruine oogen zag, die hem zoo argeloos aanzagen, was het of alle sympathie voor haar bij hem baan moest breken. Hij moest haar alles zeggen, alles vragen, het was nu het oogeblik, een oogeblik dat in jaren niet meer zou komen, omdat dit immers een afscheidsbezoek was. Zijn fijn gezicht had zich licht gekleurd en zijn oogen zagen recht in de hare.

„Ik méén dat van het succes, trouwens ik weet het, je behoort tot de Upper ten, zooals ik zei, je bent er . . .”

„Maar . . .?” vroeg ze.

„Maar . . . jij begint zelf met dit woord, hoewel ik geen „maar” had willen zeggen . . . tòch, toch, dat is het woord, Marianne, hoe mooi, hoe klankvol, hoe bijna volmaakt al je werk is dat ik den laatsten tijd gelezen heb, ik heb altijd onder al die sublieme dingen naar je hart gezocht, naar je echte vrouwenhart . . .”

Hij zweeg. Marianne zag naar buiten. De boomen droegen al een netwerk van knoppen, de lucht daarachter was diep blauw. Wat de Rave daar opeens zeide, deed haar pijn.

Zacht zeide ze: „Misschien heb ik geen hart, geen echt vrouwenhart”.

„Dat zal Mees toch zeker tegenspreken, of behoort dat hart hem zoo geheel en al toe . . .”

Zij voelde het wel, hij poogde te schertsen, en zij ging er dadelijk op in: „Dat zal het zijn, ik bezit immers zelf geen hart meer!”

Er groeven zich twee kuiltjes in haar wangen, kuiltjes die de Rave zich maar al te wel herinnerde, maar zij wilde het onderwerp niet los laten en ze vroeg hem, nu zelf hem doordringend aanziende:

„Beken 't maar? M'n werk boeit je niet — zeg me oprecht alles wat je er van denkt. Dat hoor ik graag. Ik ben gewend aan scherpe critiek. De twee redacteurs Bas en David sparen me ook niet!”

„Je werk boeit me door z'n knapheid. Dat is 't. Als ik je niet kende, of laat ik liever zeggen gekend had, dan zou ik misschien even verrukt over alles zijn als je bewonderaars, maar ik zoek achter alles je zelf, je zelf en die heb ik nog niet gevonden . . .!”

„Maar dat ben ik toch zelf, dat wat ik schrijf en voel en zie en weergeef, dat ben ik toch!”

„Goed!” De Rave boog het hoofd weer, mat weer de eene handschoen over de ander, klapte ze opeens onmeedoogend op elkaar. „Je meent 't, je bent te goeder trouw. Maar is 't niet je man, is 't niet Bas, of is 't niet David, die willen dat je zoo schrijft!? Het is de mooiste, meest doorvoelde woordkunst die je beoefent — de beschrijving bijv. van dien ouden muur, in Oranjeappels, waar de klimop zich doorheen wroet, waar de zon op schijnt, waar de verscheurde koolblaren op den grond liggen — enfin, je bent een schilderes, dat zie je daarin, ik heb er niet anders dan lof voor, goed, maar wat mij betreft, Marianne, als ik eens een minder goed verzorgd stuk proza van je gelezen had en ik had er jou, jou zelf in gevonden, zoo met je oude spontaneïteit, dan . . . dan zou ik je geschreven hebben, of ik was naar je toe gekomen”.

„Ben je daarom, daarom nooit hier geweest? Maar de Rave! O! o je hebt me overschat. Werkelijk, ik wijk een beetje af van 't gewoon meisjestype, nee, nee ik zeg dat niet omdat ik 't zoo benijdenswaard vind. Werkelijk, ik ben niet zoo gevoelig als ik er misschien uitzie. Ik houd van l'art pour l'art. Gevoel en verstand moeten harmonisch tot een geheel groeien. Ik geloof dat ik daar m'n kunst aan dank”.

„Mees heeft altijd een bijzonderen invloed op je gehad”, ging de Rave voort, als volgde hij zijn eigen gedachtengang, „op die promotiepartij van David was je heelemaal onder zijn

invloed. Toen heb je zoo maar voor de vuist gedicht omdat hij 't zei!”

Marianne voelde plotseling een kleur op 'r wangen gloeien. „O ja! dat is zoo, hij zei dat ik 't kon, en ik kon het ook. Toen was ik nog een bakvisch — en . . .”

„Is 't nog zoo?” vroeg de Rave.

Marianne zag hem weer aan en opeens begreep hij indiscreet te zijn. Zijn gezicht kreeg de zachte uitdrukking van zooveven. „Pardon, ik mag zoo niet vragen. Daar heb ik 't recht niet toe. Neem 't me niet kwalijk”.

Maar Marianne nam het niet kwalijk. Zij gevoelde die oude, trouwe jongensvriendschap. Er ging iets van de Rave, dien zij sedert zijn studententijd niet weer had gezien, uit, dat haar een ongekende, innerlijke warmte gaf. Haar jongemeisjestijd. Haar gelukkige heerlijke jeugd, als gevierd zusje tusschen de twee oudere broers in, David en Tom. Er was wel storm geweest in die jeugd. Om broer David, wiens stille wensch naar het tooneel uitging, had zij gedurende den strijd met zijn ouders, mede geleden, want zij was de eenige in het huisgezin die zijn denkbeelden deelde. Maar ondanks dien storm en dien strijd, lag haar jonge meisjesleven achter haar als een door zon beschenen weide, een vredige groene ruimte. Het leven was nu anders. „Ik neem niets kwalijk wat je vraagt. Je behoorde veel meer te weten en al heeft 't aan jou gelegen, dat nu zooveel jaren tusschen ons liggen, je mag alles vragen. Maar eerst ik, wil je niet rooken?”

„Nee, dank je, strakjes als ik wegga!”

„Je vroeg of Bas nog dien invloed op me heeft? Gedeeltelijk. Soms wel, maar ik kan er zoo slecht over oordeelen, nu we altijd samen zijn. Na een huwelijk wordt dat dikwijls zoo anders, hè. Soms weet je niet wiens invloed domineert”.

„Ik heb eigenlijk nooit geweten dat jullie van elkander zóó hield”, zei de Rave zacht. „Ik heb ook eigenlijk nooit gedacht, dat Bas je zou durven vragen, hij was wel brutaal en mij altijd voor . . . maar ik weet toch zeker, heel zeker, dat hij net als ik dacht, dat je je hart, pardon, je had toen geloof ik nog een hart”, (de kuiltjes verschenen weer tot geluk van de Rave) „aan een ander gegeven had”.

„Aan een ander?”

„Aan dien schilder, die altijd bij jullie was, Floris Verbeek”.

Mevrouw Marianne's linkerhand met nauw-omsloten fluweelen pols, nam plotseling den kleinen porceleinen Mandarijn van 't luxe tafeltje dat voor haar stond. Zij bekeek het beeldje zorgvuldig, en het zag haar aan met zijn grijnslach en schuine oogjes. Zij blies er een pluisje van af en zette het weer neer.

„Je hebt een bijzonder goed geheugen, Anton, je brengt me terug in m'n allerprilste jeugd in den kalverliefde-tijd”.

„Ik hoop, dat ik je er niet mee kwets of onaangenaam mee ben, dat zou ik niet willen”.

„Volstrekt niet. Floris was altijd m'n beste vriend. Bijna een broer en daarom juist . . .”

„Daarom?”

„Daarom was 't misschien niet zoo als jullie dacht”.

„Als ik dacht, meen je. Bas schijnt het wel beter geweten te hebben”.

„O neen, neen, volstrekt niet. In den tijd waar jij over spreekt, toen je de paranimfen waart van David, was er nog geen quaestie van iets anders tusschen Bas en mij. Och, jeminé, je weet niet hoe een kind ik me toen nog voelde, Anton, tegenover jullie. Je waart toch allemaal veel ouder, en ik nam al die galanterietjes op als een aardigheid, een plagerijtje soms. Nee, heel veel later pas, Anton, toen jij al op reis was met je oom . . .”

„Naar Zweden”, zeide Anton.

„Juist, ik dacht dat je naar Denemarken was, maar naar Zweden dan, toen is Bas op een goeden dag met zijn voorstel gekomen, samen met David een advocatenkantoor op te zetten. David was toen om zoo te zeggen aan 't genezen van zijn tooneelaspiraties. De vrouw die hem daarvoor geïnspireerd had, Louise de Morance, je hebt haar nog wel eens zien spelen, geloof ik? was gestorven en je weet dat zij hem haar huis had vermaakt met den eisch dat als schouwburg te verbouwen. Dat zou heelemaal voor David zijn geweest — maar hij heeft de erfenis niet aanvaard. Wij hebben allen, zoowel de vader van Louise als onze ouders, er in moeten berusten en ik speciaal heb toen met David een moeilijk jaar doorgebracht. Ik ben met hem op reis geweest. Hij wilde niet meer bij het tooneel terug. Toen kwam Bas . . .”

(Wordt vervolgd)

Foto R. H. Herwig.

EEN WONING OP DE DRENTSCHE HEIDE, NOG VOOR EEN GROOT DEEL VAN HEIDEPLAGGEN GEBOUWD.

Omzwervingen in het oude Landschap.

III.

BIJ het station Gieten begint een wandelweg van den A. N. W. B., die om het dorp door het Zwanemeer over Eext naar Anloo voert. Van Gieten tot Eext is die weg bijzonder mooi, maar ook tusschen Eext en Anloo vinden we menig mooi plekje. Voor een deel gaat het over de hei, voor een deel door bosch. Wel is de heide niet zoo uitgestrekt als op het Ellertsveld, maar minder mooi is ze zeker niet, tenminste als men haar niet bekijkt door de oogen van de drie podagristen, reeds vaker aangehaald! Die vonden elke hei uit den booze, getuige hun beschrijving van de groote heidevelden tusschen Gasselte en Rolde. „Rampzaliger weg, dan deze mag er wel nergens gevonden worden. Die zich aan majesteitschennis heeft bezondigd, is nog te goed om er tot straf heen en weer te varen¹⁾. En wat gij er ziet, links en rechts en in de verte? . . . Steek in een donkeren onstuimigen Novembervnacht, als de heksen bruiloft houden op den Bloksberg, uw hoofd buiten 't venster en wat gij dan met uw gezichtsorgaan waarneemt wint het wel tiendubbel, van 't geen gij ziet en zien kunt in die onzalige woeste vlakte, die Gasselte en Rolde scheidt”. Was deze pessimistische stemming de voorbode van een naderend podagra? Of was het

1) Varen wil in 't Drentsch en Groningsch zeggen: rijden.

Foto R. H. Herwig.

DORPSKIEK IN ZEEGSE.

grootte onverschilligheid? Want somber en norsch vertoont de heide zich aan den onverschillige, die zich haast haar te ontvlieden. Maar wie met liefde en geduld langs smalle karresporen haar stille verborgen rijkdommen weet te vinden, zal zijn moeite ruimschoots beloond zien. Voor hem vertoont ze zich in al haar majesteit. Dan geeft ze indrukken van verhevenheid en kalme rust, dan spreekt ze van vrede en weemoedigen ernst. En wie bij avond over een der rijwielpaden, die de onmetelijke vlakte in haar gansche uitgestrektheid doorsnijden, mocht fietsen, zal het zeker niet eens zijn met de drie aangehaalde criticasters. Anloo is de hoofdplaats van een zeer uitgestrekte gemeente van dien naam. Daartoe behoort o.a. Annerveensche kanaal aan de grens tusschen Groningen en Drente, maar ook Gasteren, dat niet zoo heel ver van de spoorlijn Groningen—Assen ligt. Zoowel Eext bij Gieten als Schipborg bij Zuidlaren behooren tot de gemeente. Het gemeentehuis staat te Annen, dat meer in het centrum ligt. Anloo en meer Drentsche gemeenten op den Hondsrug bestaan uit een zand- en een veengedeelte, die dikwijls zeer tegenstrijdige belangen hebben. Bij een gemeenteraadsverkiezing b.v. zaten dan ook zand en veen elkaar dikwijls in de haren. De kerk van Anloo, de moederkerk van de kerken van Gasselte, Gieten en Zuidlaren, bezit een zwaren, vierkanten toren, gebouwd van enorm groote steenen. Van

Anloo willen we Zeegse bezoeken. 't Spijt ons werkelijk, dat we den welwillenden lezer niet een kwart eeuw vroeger in deze streek kunnen rondleiden. Toen was Zeegse nog door geen enkelen harden weg met de omliggende dorpen verbonden. In het kleine heidedorpje, met misschien een twintigtal huizen, was alles nog als in den aartsvaderlijken tijd. De zandweg van Anloo naar Schipborg mag geen ideale fietsweg geweest zijn, mooi was ze ongetwijfeld. 't Eenige wat aan de bewoonde wereld herinnerde was een jachthuis, in een boschje niet ver van Anloo gebouwd door een bewoner der Veenkoloniën, die hier zijn hartstocht voor de jacht den vrijen teugel vierde. Toen kwam de Ned. Heide Mij. met haar stoomploeg en haar sterke ossen en scheurde de maagdelijke heide los. Een groote modelboerderij — De Schipborg — verrees, waar eeuwen na eeuwen de eenzame heide lag. Een prachtstichting met woonhuizen en kolossale

Foto R. H. Herwig.

EEN HOOGER LIGGENDE DRENTSCHE WEIDE.

schuren om een binnenplein. En waar vroeger alleen de heide bloeide, waar het nijvere bijtje de honing puurde uit paars en roodgetinte bloempjes, golft nu het goudgele graan en rijpen de knollen van den aardappel. Zeker, we hebben allen eerbied voor den durf en den ondernemingsgeest van de mannen, die dit wrochten, we juichen in dezen tijd van landhonger gaarne elke ontginningspoging toe, maar toch — met weemoed denken we terug aan den tijd, toen hier alles nog zoogenaamd woest was! ☞ Het gehucht Schipborg is maar heel klein, een paar boerenwoningen slechts. In de onmiddellijke nabijheid verheffen zich eenige heuvels, vlak bij het Schipborger diep, een der bronriviertjes van de Drentsche A. Dat is een mooi punt! Zoo ge u de moeite van het beklimmen der heuvels getroost, kunt ge genieten van mooie vergezichten over het omringende landschap. ☞ Als vele Drentsche dorpen is Schipborg in de nabijheid van een beekje gebouwd. Die beekjes waren voor de hoge droge gronden goud waard! Daar waren de weidegronden voor het vee, om het dorp de esch. De Saksische stammen, die ver na de Keltische bewoners bezit namen van het Oude Landschap, zullen ongeveer dezelfde plekjes als de allereerste bewoners tot woonplaats gekozen hebben. De ligging der hunebedden, in de nabijheid van de tegenwoordige nederzettingen, bewijst dat. Het waren de slechtste plekjes niet! ☞ De aard van het landschap is in al die jaren weinig veranderd. De bodem bestaat uit een ouder leemgebied en jongere zandterreinen. Deze laatste waren door hun totaal gemis aan leemgehalte en hun daardoor grootere doordringbaarheid voor water als bouwgrond geheel ongeschikt. Alleen de keileemgebieden konden als woonplaats in aanmerking komen en dan nog alleen de heuvels, ontstaan door de oppersende werking van den gletscherrand, daar de vlakke keileemgebieden met onvruchtbaar heidezand bedekt waren. De hoge terreinen van het moraine landschap waren dus van nature aangewezen voor nederzetting. Door vermenging met zand en het verwijderen der steenen kan het keileem een goeden bodem opleveren. Was een verweeringskorst aanwezig, dan was de vermenging overbodig. Natuurlijk vroeg de schrale bodem steeds goede bemesting en bewerking. De talrijke schapen leverden vroeger de mest; nu in den tegenwoordigen tijd alom kunstmest gebruikt wordt, vermindert het aantal heideschapen belangrijk. ☞ Even vóór Schipborg splitst de wandelweg zich. Rechts gaat naar Zuidlaren, links naar Zeegse.

Wij nemen den laatsten weg, die een eindweegs langs het schilderachtige Schipborkerdiepje loopt. Bij het bruggetje over dat beekje, komen we bij het mooie fietspad, dat van Zuidlaren naar Zeegse voert. ☞ Zeegse is gebouwd op heuvelachtig terrein. De oude boerenwoningen liggen zóó tusschen de heuvels verscholen, dat men er niet meer dan een paar tegelijk ziet. Nu loopt de harde weg van het station Vries—Zuidlaren naar Oudemolen door het dorp. Zoo heel lang — we zagen het reeds — is die er echter nog niet. Toen lag het dorpje zoo ver van de bewoonde wereld! Slechts een enkele schilder, die zijn schoonheid ontdekt had, kwam er. Later een tweede en derde. Een paar landhuisjes verrezen te midden van de prachtige natuur. Dra volgden meer. De bewoners van „de stad” (d.w.z. Groningen) gingen gaarne een dagje naar het mooie dorp. Per trein tot Vries—Zuidlaren was de reis gemakkelijk. De oolijke dorpskastelein, die zijn Pappenheimers kende, zette den wijdbuikigen koffiepote met het kraantje, te midden der „stadjers”, die zich te goed deden aan „Drentsche stoet” met ham. — Nu komen auto's langs den harden weg aangesnord. Op één der heuvels verrees een modern paviljoentje, waar de koffie op gewone wijze geserveerd wordt. Van het dorpseigen verdwijnt echter hoe langer hoe meer. ☞ Hoe schilderachtig was vroeger het gezicht op den mooien zandweg naar Zeegse, van het station Vries—Zuidlaren af. Bij het begin van dien weg ligt het mooiste hunebed van Drente, dat van Tinaarloo, zoo genoemd naar het gehucht van dien naam, dat in de nabijheid van bedoeld stationnetje ligt. In mooie bochten kronkelde de weg tusschen de heide, waar dikwijls de schaapherder met zijn wollig volkje toefde. Het hunebed scheen voor dezen vertegenwoordiger van oud-Drente groote aantrekkelijkheid te bezitten. Met den grafheuvel uit het grijs verleden vormde hij een aardige stoffage van het karakteristieke landschap. Mocht er toevallig een Drentsche huifkar — hier linnenwagen genoemd — passeeren, dan was het tafereeltje volmaakt!

R. H. HERWIG.

Ontvangen boeken.

Van de Vereeniging „Hendrick de Keyser” ontvingen wij haar achtste jaarverslag (1925), waarin een tiental goede afbeeldingen van en betreffende gevels der door de Vereeniging aangekochte huizen zijn opgenomen.

Wat de Volendammer vertelde.

't **B**LIJFT toch altijd 'n eigenaardig, typisch plaatsje, dat Volendam. 't Mag voor de Noordhollanders niet zulk een beking hebben als voor de talrijke vreemdelingen, die er 's zomers neerstrijken, maar toch, op mij maakt het altijd weer een bijzonderen indruk. Het is zoo geheel anders dan de gewone Noordhollandse steden en dorpen. Die ouwe verweerde visschers aan de havenzijde; de meisjes met haar leuk pakjes, mutsjes, de kinderen in hun oude mannen- en vrouwenpakjes, 't is toch wel heel bijzonder. 't Levert werkelijk iets schilderachtigs en ik kan me dan ook zoo voorstellen, hoe het op de vreemdelingen een machtige beking uitoefent. In Hotel Spaander, de bekende zaak . . . tot in bijna alle deelen der wereld, verpoost iedere bezoeker van Volendam. Oorspronkelijk als klein visscherscafé'tje begonnen, nog duidelijk te zien aan de ingang, heeft het zich uitgebreid tot 'n eerste-rangs-zaak. Uitgebouwd met een schitterende ruime serre, vanwaar men een heerlijk uitzicht heeft op de Zuiderzee. In een woord een schitterend zitje. 't Hotel bevat een schat van schilderijen, gezichten uit Volendam, visscherstypen, Volendammer meisjes, met luchtige hulletjes, de één nog fraaier van uitvoering dan de andere.

Alle eigendom van de familie Spaander en haar vereerd door talrijke Nederlandsche en buitenlandsche schilders, die in het visschersplaatsje hun modellen en motieven hebben gevonden. Reeds bij den ingang treft een aardig uitgevoerd schilderij, 'n typische jongen Volendammer voorstellende, die met joviaal handgebaar den bezoeker toeroept: „kom binnen, artist”. Maar Volendam zelf: het echte Volendam, vindt men aan de haven. Prachtig gezicht, die drukte bij de bidders en daar-

bij de binnenzeilende vaartuigen. En terzij van de havenzijde de „ouwe rotten”, de visschers-in-ruste, die niet meer meekunnen, maar wier gedachten steeds uitgaan naar het bedrijf en de zee. Prachttypen, gezellige praters, die moeten vertellen, uren aaneen, steeds nieuwe verhalen opzettend; interessant om d'er naar te luisteren. Alle gejaagdheid, drukte en beweging is hun vreemd. Op hun hurken zitten ze — stijf van de „rimmetiek” — en 't is een genot ze te hooren vertellen in hun eenvoudige taaltje. „Duur meheer, van de morrege, weer de visch. Merakel! De oal zoo nat uit zee, hoeveel denk je? Een gulde en drie en twintig cente 't pond. Je begripte d'ers niks van. Wie motte dat nou ete! Voor ze dan nog bij de man komt is ze nog door drie of vier hande gegaan, die d'er allemaal nog an motte verdiene. En dan nog wat ze aflegt. As je honderd pond heb, ja, dan heb je d'er 'n negentig. Dat mot je wete — zoo gauw de oal gevangen is en in de bun, dan spuwt ie z'n aas uit, alles wat ie in z'n krop heit. In z'n krop, daar heit ie z'n voer. Nou, dat scheelt op de honderd pond makkelijk 'n pond of tien. Nou zeg ik nog erreis, wat zal nou dat visschie koste as ze op tafel komt. Dat 's voor de rijkdom meheer, aars ken 't niet. Ja, wie ken dat nou betale. Wat koop je nou teugenswoordig voor een gulden. 'n Gulden, meheer, da's niks meer as 'n kwartje. D'er ken je voor een kwartje voor koope. Zeg jij 't ook niet Gijs?” En Gijs knikte, schoof z'n dikke pruim wat stijver achter de kiezen, spierste met 'n sierlijke zwaai opzij en stemde toe. „Dat is zoe, Hein. Zoo as jij zei, 'n kwartje

en meer nikse.” „Ja, meheer.” ging de gezellige prater verder, „dat was je vroeger wel anders. Tot m'n achtenzestigste jaar ben 'k visscherman weest, en as jonge van twaalf jaar ging 'k al met vader mee naar zee, dat ik weet d'er van mee te praten. Nou ben ik twee en zeuventig. Vier jaar geleje heb 'k me botter verkocht. Volendam 17, daar leit ie. Twee en twintig jaar ben 'k d'er schipper op geweest, 'n Mooi tijdje hè?” En toen we opmerkten, dat ie dan nog vrij kras was, antwoordde ie: „Niks meer weert, meheer, dikke knieën, kijk d'ereis hoe dik! Alles van de rimmetiek, dat heb 'k opgelopen op de Tesselschebank. Nee, nee, dan is Gijs nog heel wat fischer, die is vier en tachtig. En kaik die nou d'ereis rechtop. Ja, ja, ze gane nou zoo ver nie meer as wij. Nou gaat d'er geen een Volendammer meer met z'n botter naar buiten (naar de Noordzee). Maar dat was vroeger heel aars, wij vischten meest altijd op de Noordzee — veul bij 't Terschellinger leg. Zoo noeme ze dat daar. Altijd zoo'n honderd Volendammer bidders en as de Engelsche d'er ook ware, nou, dan ware we de'r wel met 'n vijfhonderd. Maar daàr zat je 'n visschie. Dat 's later geheel en al weggegaan. Daar benne de storme en hooge zeeën over heen gegaan. En nou is 't daar alles onder 't zand. Alleenig 't Vlie is nou nog ope. Maar anders, alles dicht met banke. Maak maar dat je d'er bij vandaan blijve met stormwe-

weer, want dan ken je d'er niet binne komme. Zòò brandt ie. De zee wil 'k maar zegge. Zòò'n dein, dat 's nikse, daar ken je schuit wel teuge, maar as 't ie brandt (de branding) dan is 't niet beste. As hooge kerke en torens komme ze zoo op je aan, de rollers. Jonge, jonge! En as je d'er dan maar bovenop binne (op den top van een golf), dan gaat 't nog, maar jò, as je in de diepte benne (in 'n golfdal). Dan slane ze op je, meheer. 'k Heb 't wel gezien, alles d'er af. Mast en zeile, met hutje

OMZWERVINGEN IN HET OUDE LANDSCHAP. OP DE HEIDE RIJ EXLOO.

en mutje. 'k Heb d'er in me leve al wat zien verdinke. Verscheije. Jò,ò as't ie brandt. Wat jij, Gijs? Ja, ja, dan komt 't er op an, an boord, meheer. Zoo met je vieren. Altijd ben je met vier man: de schipper, twee knechtse en de jonge. Dan kun je nog maar 't best op volle zee blijve, zoo d'er teugen op. Want je kenne d'er met zoo'n vliegende storm uit 't Westen toch nie binne komme. Zòó brandt ie dan! — Ja, die dinge vergeet je niet, al wordt je negentig. Schipbreuk heb 'k ook wel geleje, maar toch m'n botter behouwe. Dat zal 'k meheer nou d'ereis vertelle. — 't Kan nog wel efkes wachte met scheere, Gijs: 't Is toch vol in de winkel. Wacht efkes, 'k zal eerst 'n frisch pruimke vatte. Ja, meheer, van de visschies is wat van te vertelle. Dat luistert altemaal nauw. Zelfs met 't tuig. 't Vischwant, daar mag nikse an mekeere, of 't vangt niet, wat jij, Gijs? We hadde d'er hier in Volendam centje, die had d'er merakel verstand van. Die noemde ze de „kuule-dokter” 1). Nou dan moet je d'er wel wat van af wete. O ja, nou zou 'k meheer d'ereis vertelle van die schipbreuk . . . Ja, jò . . .” ging de ouwe visscher verder, rustig kauwend op „z'n slaatjen”, „van de visschies is wat te vertelle. Dat weet je zoo niet. Maar zoo as vroeger, nou dat is 't bij lange nie meer. Wàt 'n visschers daar bij Terschelling. Wel 'n honderd — altegaar Vollandammers — om 'n beste vischplaats uit te zoeke. Dan hadde we een groote lijn aan boord en daaronderan 't lood; zoo'n groot lang stuk lood met onder 'n gat d'er in. 't Woog zoo'n pond of acht.

1) Kuile-kuil. Een groot sleepnet.

En in dat gat smeerde we dan zoowat 'n half onsie stinkende reuzel — van dat vet, weet meheer wel, dat hadde we toch an boord, jò, om 't loopende werk, katrollen en zoo te smeren. ☼ Nou dan! as dat gat nou vol met reuzel was dan gingen we looden. De lijn met dat dieplood overboord, tot 't op de banken kwam. En dan haalden we 't op om te kijke, war d'er voor grond onder an die reuzel was gekleefd. Was 't blauw zand dan was 't nikse. Dan zit d'er geen visschie. Rood zand geef ook niet. Oók gien visch. ☼ Maar jò, as d'er van die kleine schulpies (scepjes) an 't vet gekleefd zaten. Jò, jò . . . van die heele kleine schulpies, zoo groot as 'n speldeknoppie. En in al die kleine dinge daar zit 'n leventje in. Begrijp uwes wel, zoo'n slakkie, zal 'k maar zegge. Nou, dat is 't voer voor de vissche, daar aast ie op. As we schulpies in de reuzel vonde, dan was 't 'n vischplaats. Daar bij 't Terschellinger leg daar had je ze. Van allerhande visch; bot en schol en tarbot, en schelvisch en kabeljauw . . . al naar de tijd van 't jaar, dat spreekt. ☼ Zoo ongeveer 'n tien weke voor de Kers (Kerstmis), dan komt de schelvisch naar de wal. En dan zoo teuge de wal, dan daalt ze weer of. Dat duurt zoo'n week of tien, elf. En dan krije ze van die gele, rooie vinne. Dat 's een teeke, dat ze weer gaat wegtrekken en dan duurt 't nie lang, dan is 't gebeurd. Dan trekt ze allemaal diep zee. Maar mooie visscherij, jò. Je vischt zoowat met 'n zestig lijne. Dat was dan zoowat dertig paardjes, zoo as wij dat noeme. En op ieder paard zitte honderd en vijf lijntjes met hoeken. Dat was dan zoowat 'n goeie zes duizend hoeke. Nou, en daar ging je mee vissche. 't Aas, dat is levende garnaal. Eerst is 't want klaar gemaakt. An iedere hoeks 'n garnaal. Maar dat scheelt ók nog hoe die d'er an zit. Dat begrijp ie. 't Vissche luistert heel nauw. ☼ Nou dan zoo gemiddeld, dan vong je zoo'n drie honderd, vierhonderd schellevisch. Maar 'k heb 't er ook wel gehad, dat 'k zoo'n goeie dertien honderd schellevische naar bove haalde. Dat was dan werke, jong. Zoo dik in de winter. De schuit onder 't ijs en glad, dat je bijkans nie staan kon; of vliegende storm. Dan spande 't er om je nette binne te krije. Ook vong je d'er natuurlijk veel kabeljauw tussche. Van die heele kanjers. „Groen” . . . schreeuwde ze dan an boord. Dat wil zegge . . . 'n kabeljauw, zoo noeme ze die. Of dat je van die „vleete” vong. Dat is 'n soort rog, die weegt zoowat as tien andere. Die benne d'er van zoo'n dertig of veertig pond. Maar ook wel kabeljauw van zoo'n vijf en twintig pond. ☼ Jò, die stootte zoo! Die ken je voele an de nette, schellevisch niet. Die laat z'n eige maar zeule. Is mak. Maar die vleete en kabellauwe die make toch zoo'n leve in 't water en in de nette. Zoo'n rog of zoo'n vleet, die gaat heelemaal krom, dan slaat ie zoo z'n staart om de lijn. Net as 'n bol zeil. En dan ken je maar trekke. Zoo stijf houdt ie 'um in 't water. ☼ Jò wat gaffe me dan die vissche 'n klap op het dek. Dan nam de schipper z'n messie, zoo'n fijn mes. En dan geef je 'm 'n klein pikkie in z'n blaas. Die zit stijf vol lucht as de visch bove water komt. Net temet of ie barst. En met zoo'n volle blaas met lucht, kan d'ie niet duike. Dan drijft ie in de bun. (Groote bak midden in de botter met zeewater waar de visch levend wordt bewaard). Maar geef j'm nou 'n pikkie als j'm snijdt, dan blaast de lucht naar buite, en as j'm dan in de bun gooit, dan kan ie zwemme. ☼ Maar dat 's ok 'n kunst apart. Want snijdt je 'em in z'n lever, dat die naar buiten komt, dan is 't ie dood. Maar dat dede die Engelschui niet. Wel neenik, die verpeste 't vischwater. Die legge de visch an boord in, in vate. En al die ingewande en rommel gooie ze over boord, soms op de vischplaats. En as de visch dat in de gate heeft, dan trekt ze weg. Daar houdt ze niet van. 'n Visschie is ook „lekker”! (kieskeurig). Ja, jò dat 'wasse beste vischplaatse. 't Vlieleg ook. Zoo vóór 't Vlie dat noeme ze de Vlievlakte. Daar most je overheen zeile. Zoo'n half uurtje, en dan kreeg je de Vlieleg. Ook 'n

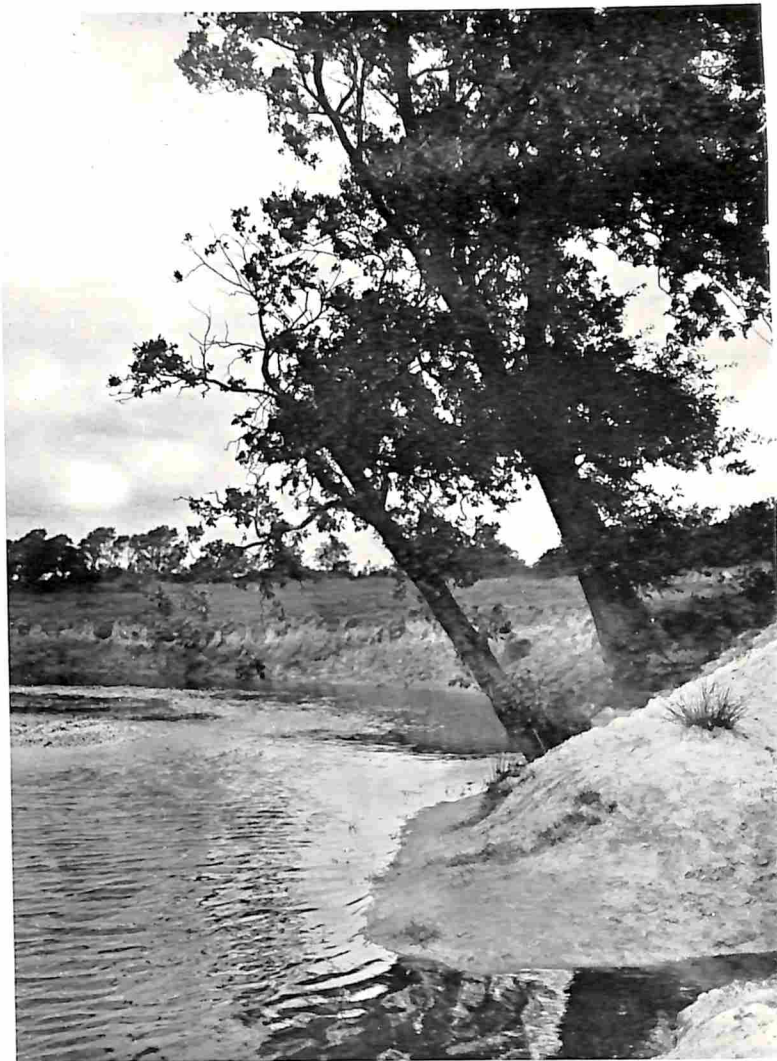

Foto R. H. Herwig.

OMZWERVINGEN IN HET OUDE LANDSCHAP.
AAN HET SCHIPBORKER DIEP.

beste vischplaats. Daar zat visch! Hoopies! Van alles vang je dan. ☼ Maar 't is en blijft 'n vak meheer. Niet iedereen kan vissche. Daar had je nou vroeger Klaas de Kuuler. Toch aars ook 'n stoere visscherman. Maar as se dan terugkwamme zal 'k maar zegge, dan had m'n vader tien pond teuge Klaas 'n pond of zes, zeuve. Dan zeid ie: „Hein! . . . zeid ie . . . wat visch je toch gelukkig!” „Hoor 'es Klaas”, zei m'n vader dan . . . „Wil ik jou d'eres

Foto R. H. Herwig.

OMZWERVINGEN IN HET OUDE LANDSCHAP. HET HEUVELACHTIG
TERREIN, WAAROP ZEEGSE IS GEBOUWD.

wat vertelle . . . zaid ie . . . „Je werk strookt niet”. En hoe kwam dat nou, meheer. Niks anders, as Klaas de Kuuler die vischte met stijve lijne, en m'n vader had ze slap, en die mot je hebbe. ☼ Dat zit 'm an 't draaie. M'n zuster, die draaide voor m'n vader de snoere (vischlijnen, waaraan onder de haak). Marie, zaid m'n vader dan, slap hoor! En dan draaide ze ze zoo fijn in mekaar. Later deed de Kuuler 't ook zoo, en toen vischte ie ook gelukkig. Ja, jô, 't moet toch zoo net uitkomme. Ze zegge wel, 't benne allemaal visschermanne, maar 't scheelt veul de een of de ander . . . ☼ Werchtig, nou zou 'k je nog vergete van die schipbreuk te vertelle. Dat was in Januari. 'n Vliegende storm uit 't Noordwesten. Die kwam je zoo maar opzette. 'k Weet èt nog as de dag van gister. En de zee . . . hol! Merakel. As kerke en torens kwamme ze d'er anzette. En brande dat ie dee! Ik stond an 't roer en de twee knechtse en de inbakker an de touwe. Daar komt me d'er eentje . . . Zóó d'er over heen. Alles kraakte! Eve later zat 'k d'er weer bove op. Maar daar opeens daar komt d'er een aanrolle. Gijs zeg 'k . . . daar gane we! En net heb 'k 't gezegd of daar komt ie, en gooit de heele boel op zij; 't roer d'er ôf. De helmstok breekt me bij de handen ôf. En daar gonge we op de banke an, door de brand. Nog even, en daar zit ie vast. Gelukkig hield de schuit het uit. 'n Was 'n sterke. Daar ligt ie . . . nog! . . . En toen 't water zakte, ware we op droog. ☼ Toen ben ik met 'n knecht bij de schuit gebleve. De andere knecht en de „inbakker” gonge naar Volledam. Maar wij moste blijve, tenminste ik. Want d'er most een komme van de verzekering. En die meheer kwam maar niet. En koud dat 't was! In 't schip konde we niet, want ie was lek geslage en met hoog water liep ie met water. ☼ Daarom lagge wij in de duine en dan brachte ze ons wat eiere. En zoo hebbe we daar 'n paar dage en nachte gelege. 's Nachts onder het zeil. En koud! O, 't vroom zoo! Daar heb 'k me rimmetiek opgedaan. Dikke knieën gekrege. Kijk d'ereis meheer! Zóó dik! 'k Ken niks meer. Toen heb 'k later m'n schuit verkocht, en nou ben 'k al vier jaar an de wal! ☼ Nou hou 'k wat eende, net as zooveul hier in Volledam. En as we tijd hebbe, dan benne we an de have. Meest ik en Gijs same. En nou gane we te scheere. 't Is Vrijdag! Zaterdag is 't te druk in de winkel. Dan ken je niet terecht. Dat Gijs en ik gane nou maar . . . Kijk die d'ereis mooi binne loope, meheer! Dat ken je zoo wel zien hoe 'n stoere visscherman!”

Foto C. Steenbergh.

GEZICHT UIT DE LANGESTRAAT TE WEERT OP DEN TOREN DER ST. MARTINUSKERK.

Dokters, Tandartsen, Vroedvrouwen en Apothekers.

HOEVEEL dokters, tandartsen, vroedvrouwen en apothekers zouden er wel in ons vaderland zijn? Het antwoord, voor wat betreft 31 December 1924, kan men vinden in de *Jaarcijfers voor Nederland 1924/25*, bewerkt door het Centraal Bureau voor de Statistiek. Het Rijk telde op dien datum 4026 geneeskundigen, waaronder 3883 mannelijke en 139 vrouwelijke artsen, en 4 plattelands- en stedelijke heelmeesters. Ruim een vierde van dat aantal (1090, waaronder 38 vrouwelijke artsen) was in Zuid-Holland gevestigd; in Noord-Holland telde men 979 artsen van het mannelijk en 54 van het vrouwelijk geslacht;

in Drente slechts 73 mannelijke artsen en 1 vrouwelijke. — Wat de tandartsen aangaat, in het geheele land waren er niet minder dan 460 van de mannelijke en 76 van de vrouwelijke kunne. Hier spant Noord-Holland de kroon met 136 heeren en 34 dames; dan komt Zuid-Holland met 142 en 15; Drente sluit het hek met twee tandartsen van het mannelijk geslacht. — Het aantal vroedvrouwen bedroeg in het geheele land 942, waarvan 219 in Zuid-Holland, 218 in Noord-Holland, 26 in Zeeland haar beroep uitoefenden. Eindelijk, de apothekers. Het Rijk telde er 502 van het mannelijk, 100 van het vrouwelijk geslacht. Daarvan waren er onderscheidenlijk 143 en 44 in Noord-Holland, 157 en 22 in Zuid-Holland, 9 en 2 in Drente gevestigd.

Mr. C. BAKE.

DE SINT MARTINUSKERK TE WEERT (L.)

DE stad Weert met haren prachtige krans van tot dorpen uitgegroeide gehuchten, had recht op eene kerk, die ook een waardig middenpunt was in godsdienstig opzicht. De heeren van Horne hadden hier hun kasteel en hielden er hun hof; zij waren de eerst aangewezenen om in 1501, toen men voornemens was eene nieuwe kerk te bouwen, deze zaak op 't pad te zetten en te bevorderen. Wat ze dan ook deden; want wij lezen in de rekeningen der stad Weert, dat 21 Juli 1501 de eerste steen der kerk gelegd is door Jacob, heer van Horne en den burgemeester van Weert, die er volgens de gebruiken elk een Postulaatgulden onder legden als een goed begin. ☼ Een oud opschrift in den Zuidermuur bevestigt dit, want daarop staet het volgende gebeitelt:

Ant gulden jaer va vijftien hondert,
Is gebroken die alde kerk,
u ny en wondert
Ende op about Magdaleen *
Is gelacht dy versten steen.

☼ De bouw van de kerk nam vele jaren in beslag. Maar men had het ook goed gedaan en zij was vol sieraden, toen de kwade tijden der beeldstormerij over haar heengingen. Er zijn verschillende chronieken en ook getuigenverhooren, die den kwalijken moed en het schendend bedrijf der beeldstormers beschrijven. Dat gebeurde 's nachts en zuster Maria Luyten uit het nabijzijnde Brigittinessenklooster, zegt in hare aantekeningen, dat de euveldaders alles stuk sloegen, wat tot den godsdienst gebezigd werd en daarmede de volgende dagen voortgingen tot alles voor goed bedorven was. Door smeeken en overleggen kon men in de kloosters nog wat redden. Maar dat duurde niet lang, want 1 Juni 1567 werden de nieuwe altaren, die de heer van Horn had doen vervaardigen, in zijn tegenwoordigheid ingewijd en de nieuwe pastoor hield er de eerste predikatie bij. De nieuwe leer wilde er slecht aarden. Naar gelang Weert door de Spanjaarden of de Staat-schen bezet werd, ging echter de kerk naar de eene of de andere partij, tot ze in 't begin der XVIIde eeuw voor goed aan de Roomschen terug kwam en er in 1616 weer twee kapellen bijgebouwd werden. ☼ De kerk, groot en ruim als ze was, met hoog dak op, vroeg veel aan onderhoud, waarvoor soms niet genoeg middelen aanwezig waren; aldus geraakte ze in

een slechten toestand en moest er later veel aan hersteld worden. Er werd in 1739 een collecte voor een nieuw hoofdaltaar gehouden, dat door den Antwerpschen architect, beeldhouwer en schilder W. I. Kerricx (1682—1745) gemaakt werd. In dien tijd werd het als een prachtwerk beschouwd. In 1790 werd het geheele priesterchoor met stuc overtrokken door de Italianen Moretti en Spinetti, zooals een tijdvers zegt *Uni Deo in Salutem Belgii wertha extruit hoc altare*. Het is met vakken bewerkt, zooals het Pantheon of de Maria Rotonda te Rome. ☼ De toren was vroeger laag en niet afgewerkt; men vertelde dat hij niet hooger mocht gebouwd worden, omdat men anders van den toren uit in het kasteel en zijn tuinen kon zien, wat daar gebeurde, hetgeen een volksverzinseltje moet geacht worden. Van 1887—1889 werd hij zeer rijzig opgetrokken, later weer iets lager gemaakt, omdat het kruis scheef ging staan. ☼ Het Gravenkoortje, waarin de Graaf en zijn gezin den dienst bijwoonden, is in een kapel veranderd, gewijd aan de H. Martelaren van Gorkum, in den Briel vermoord, van wie twee inboorlingen van Weert waren. Het schip der kerk is driebeukig met negen traveeën. Tegen het middenschip ligt het priesterkoor van een travee, afgesloten door zeven zijden van een twaalfhoek. ☼ De zijbeuken zijn ook aldus gesloten. De gewelven worden gedragen door ronde zuilen. De kerk is gewit, de predikstoel eenvoudig, evenals de meubels en het groote orgel. De koorbanken, van beeldwerk voorzien, zijn zeer opmerkenswaardig, evenals de met beelden gesierde sterk renaissance biechtstoelen. ☼ De toren is prachtig in baksteen uitgevoerd met speklagen van natuursteen doorzet, en op breeden grondslag slank opschietend. Men ziet hem van heel verre, evenals als zijn collega van Nederweert, het dorp waar de almanak uitgevonden is. Daarbij steekt de sobere behandeling van de kerk uitgevoerd in baksteen, sterk af. ☼ Aan den Noordkant tegen de zevende travee van de zijbeuk van West naar Oost staat een traptorentje, dat naar een op een boog gesteld vertrekje voert, een soort meezen-kouw. Waartoe dit diende, weet men niet. ☼ Boven den hoofdingang staat het beeld van Sint Martinus, een bedelaar de helft van zijn mantel gevende; vroeger had hij een kromme sabel en een rechte sabelschee; dat verklaarde men daardoor, dat St. Martinus zoo hard en zoo lang geslagen had, dat de sabel krom werd. ☼ Vóór het hoofdaltaar ligt begraven Filips van Montmorency, Graaf van Horne, Heer van Weert, in de vaderlandsche geschiedenis meer bekend onder den naam van „Graaf van Hoorne”, met Lamoraal, Graaf van Egmond, den 5en Juni 1568 op last van den Hertog van Alva te Brussel onthoofd. Het lichaam werd den volgenden dag met het hoofd in een looden kist gelegd, en naar Weert vervoerd, waar het den 23sten Juni werd begraven. In 1841 is op dit graf een zwart marmeren zerk geplaatst, waarop de wapens van den ongelukkigen Graaf in wit marmer zijn aangebracht, een en ander vervaardigd door den Namenschen beeldhouwer Adolph Balat. Een opschrift van koperen letters vermeldt in het Latijn, dat hier „celeberrimus comes de Horne” begraven ligt. ☼ In de groote straat, eenigszins naar binnen terugwijkend, is de Weerter Sint Martinuskerk een imposante bouw, waartegen het daartegenover liggende, met zijn zuilen zeer gewichtig doend stadhuis klein lijkt. Wie Weert bezoekt moet ook het oude Minderbroederklooster met zijn belangrijke bibliotheek, de poortresten van het oude kasteel, de Munt en de Boshoverschans zien met een stukje van de oude grachten; hij moet zich de legende van de rogstekers laten vertellen, ete vlaatjes, het heerlijke gebak van Antje aan het station, neme behoorlijk notitie van de groote kleurendrukkerij en kunstnrichting der firma E. Smeets en van de kerkenvaatwerkfabriek en edelsmederij van Esser, de exportnrichtingen en fabrieken, die Weert tot een nijvere plaats stempelen, en zie tevens hoe het zich door hard werken vooruitgeboerd heeft en opgewerkt tot een nette provincie-stad.

A. F. VAN BEURDEN.

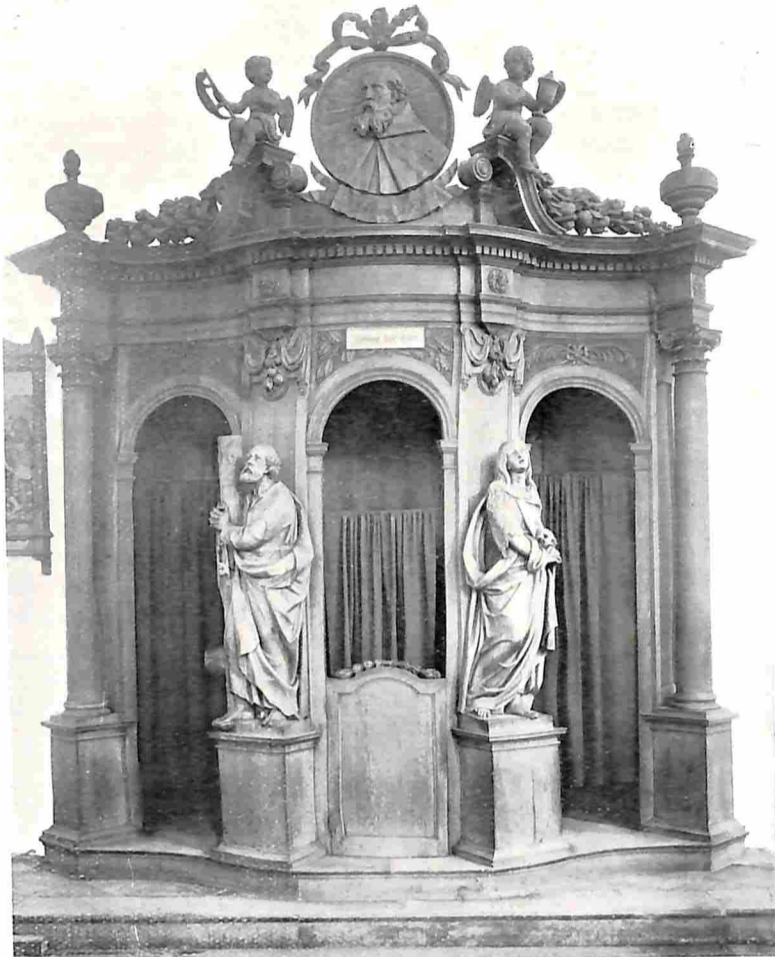

Foto C. Steenbergh.

BIECHTSTOEL IN DE ST. MARTINUSKERK TE WEERT.

HARMONIE.

Ik zie de schoonheid in het morgengloren,
wanneer aan laaien kim de zon ontstijgt;
ik zie haar ook, wanneer 't rondomme zwijgt,
de dag in valen schemer gaat verloren.

Ik hoor haar in het lied der vogelkoren,
in 't ruischend riet, dat 't pluimig hoofd maar nijgt,
in zomerregen, die traag nederzijgt
op bloem en groen, in 't lentetij herboren.

En vaak doorruischen mij diep-wondre zangen
om al het mooi, dat ik dan mag erlangen,
om al het schoon, dat mij zoozeer verblijdt.

Een groot geluk gaat hoog dan in mij stijgen,
wijl, wat mij verontrust, het hoofd laat nijgen,
en ik mij één voel met d'oneindigheid.

D. A. POSTEMA.

Foto C. Steenbergh.

EEN KOORBANK IN DE ST. MARTINUSKERK TE WEERT.

BLOEMEN UIT LIMBURG.

IN het Zuiden van Limburg, waar snelvlietende beken als Geul en Gulp zich hun kronkelenden weg banen door vochtige dalen met sappig groene weiden, waar de rogge en de tarwe worden verbouwd tegen de glooiingen der heuvels en die „bergen” beteekenen met een grillig mozaiek, waar de holle wegen als groote uitgedroogde kanalen het land doorsnijden en bij elke bocht nieuwe aspecten openen, is het dorado voor allen, die de wilde veldbloem in haar bescheiden schoonheid weten te waardeeren. ☞ In het imposante Gerendal groeien tusschen het struikgewas en op de open plekjes waar zon en wind vrij toegang hebben, een keur van wilde orchideeën zooals geen andere streek in ons land ze herbergt, bij Epen verheffen de Belladonna's hun stengels tusschen het lage hout aan de randen van de dichte bosschen, in het Schweibergerbosch bij Gulpen wiegen de trotsche blaren der adelaarsvarens meterhoog op hun sterke stengels en pronken de vingerhoedskruiden met hun gevlekte klokbloemen onder de hooge kruinen der oude eikeboomen. En nog zoovele interessante en elders zeldzame planten biedt ons dat mooie land! ☞ Aan den boschkant en langs de holle wegen, waar het dichte struikgewas schaduwrijke vochtige plekjes biedt, bloeien de diepblauwe klokjes in hun volle schoonheid. Vooral het Ruige klokje, *Campanula Trachelium*, dat op zijn meterhoogten stengel zijn tros behaarde bloemen doet wiegen bij het minste zuchtje, is een toonbeeld van gratie en sierlijkheid. Langs de berm en in de heuvelweiden groeit een soortgenoot, *Campanula rotundifolia*, het Grasklokje, dat veel kleinere bloemen bezit en een lengte van hoogstens enkele decimeters bereikt. Bij de Campanula's vindt de bestuiving op een zeer eigenaardige wijze plaats. De stijl van den stamper deelt zich in drie takken, die, wanneer de bloem nog in den knoptoestand is, gestrekt zijn en tegen elkaar liggen. Ze zijn dan omgeven door de vijf meeldraden. Deze springen aan de binnenzijde open en het stuifmeel blijft dan in groote hoeveelheden aan de talrijke haren kleven, waarmee de stijl bezet is. Zoodra dit stadium is bereikt, opent zich de bloem en de meeldraden verschrompelen. Krijgt nu de bloem bezoek van insecten, b.v. van bijen, dan schuren deze met hun rug langs de geelbestoven stamperharen, wanneer ze hun kop diep in de bloem steken, om de nectar te snoepen, die er zich onderin bevindt. Op deze wijze wordt het pollen van de eene bloem op de andere overgebracht en kruisbestuiving bevordert. Dit wil echter nog niet zeggen, dat zelfbestuiving onmogelijk is, want als na eenigen tijd de bloem verwelken gaat, krullen de stijl-

Foto Afer.

MARJOLEIN, *ORIGANUM VULGARE* L.

Foto Afer.

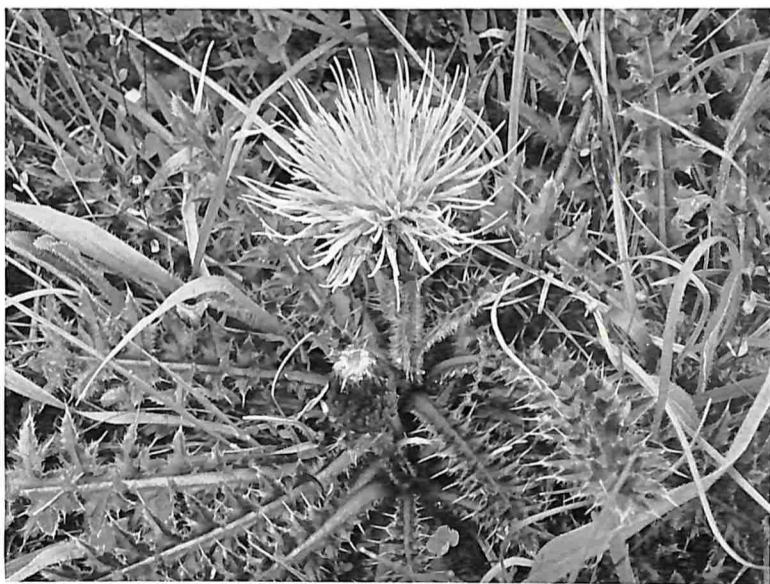
RUIG KLOKJE, *CAMPANULA TRACHELIUM* L.

Foto Afer.

STENGELLOOZE DISTEL, *CIRSIIUM ACAULE* SCOP. VAR. *CAULESCENS*.

slippen om en beroeren dan met hun top het bevruchtend stuifmeel. ☞ Niet alleen wanneer ze op jacht zijn naar het zoete honingsap bezoeken de gonzende insecten de klokken der Campanula's: vooral van de grootere soorten zooals *Trachelium* worden de blauwe kronen door insecten, die niet zooals bijen en wespen, in staten leven, gebruikt als nachtasyl. Een omstandigheid, welke dit waarschijnlijk sterk in de hand werkt, is de vrij hooge temperatuur, die in de Campanula klokken kan heerschen: vaak is deze 's nachts 3° hooger dan in de onmiddellijke omgeving van zulk een „logement”. ☞ Een andere bewoner van zonnige woudranden en dichtbegroeide berm en van holle wegen, is de Boschrank, *Clematis Vitalba*. Komt de plant vooral in Zuid-Limburg voor, ook elders in ons land wordt ze aangetroffen, en wel langs de Maas, de Waal, de Rijn, IJssel en Schelde. We vinden haar tusschen hakhout, dat ze vaak bedekken kan met een ontzaglijke blarenlast en een overweldigende hoeveelheid blanke bloemen. Eigenlijk is de boschrank een echte liaan, als we tenminste daaronder verstaan een klimplant met houtigen stengel. Zoo kennen we er in ons land slechts drie: de boschrank, de klimop en de kamperfoelie. ☞ De *Clematis* wordt in Zuid-Limburg Lirelei genoemd, en ook wel Heggewurger, een zeer toepasselijke naam, omdat de plant heggen en groote struikcomplexen geheel kan overweldigen. Op de Noord-Veluwe wordt weer een andere naam gebruikt: daar spreekt men van Smookhout. De boschrank is, evenals zoovele Limburgsche gewassen, een kalkplant, die dan ook in den calciumbevattenden lössbodem het noodige voedsel in overvloed kan vinden. De geheele plant is rijk aan vergiftige stoffen en buitengewoon scherp en prikkelend van smaak. De bloemen, die in zulk een overstelpend aantal de houtige stengels maskeeren en *Clematis* haar voornaamste bekoring verleen, bieden hun bezoekers niets anders dan stuifmeel en zijn een weinig proterogynisch, d.w.z. de stampers zijn korten tijd vóór de meeldraden rijp. Wanneer de bloemen opengaan, staan de gesloten helmknoppen lager dan de rijpe stempels en daar nu de buitenste meeldraden zich het eerst openen en bovendien de helmhokjes zich naar buiten toe ontsluiten, is in het begin de kans op zelfbestuiving zoo goed als geheel onmogelijk. Later, wanneer ook de binnenste meeldraden rijp pollen produceren, is zelfbestuiving dikwijls niet te verhinderen. ☞ In Juli zijn de zonnige heuvelhellingen en de wegbermen dicht beplekt met de mooie rose tot purperen bloemhoofdjes van de Wilde Marjolein, *Origanum vulgare*, een plant, die op het eerste gezicht doet denken aan de tijm uit onze duinen, maar dan veel forscher van stengel en bloem. De wilde marjolein wordt in Overijssel en Gelderland Dost genoemd en is hoogstwaarschijnlijk een verwilderde plant uit Zuid-Europa. Nog heden ten dage wordt het gewas in Italië ge-

Foto Afer.

BORSTELKRANS, *CLINOPODIUM VULGARE* L.

kweekt om te dienen als specerij. Een eigenaardig verschijnsel is, dat aan de *Origanum*-planten behalve groote bloemen niet meeldraden en stampers ook kleine bloemen voorkomen, die vrouwelijk zijn, dus alleen een stamper bezitten. Deze laatste soort bloemen is ongeveer acht dagen vroeger geslachtsrijp dan de tweeslachtige exemplaren. De bloemen bezitten een wijde kroonbuis, zoodat bezoek van insecten met korte slurf mogelijk is. We kunnen dan ook herhaaldelijk zien, dat vliegen van allerlei soort de wilde marjolein met een bezoek vereeren, om den nectar, die zich onder in de kroonbuis bevindt, weg te snoepen. Allerlei klein insectengespuis, dat wel iets voelt voor den rijken voorraad zoetheid, maar niets presteert als het er op aan komt, stuifmeel van bloem op bloem te transporteren, wordt zooveel mogelijk geweerd door een krans van stijve haren, die zich boven den honingvoorraad bevindt en in de meeste gevallen weerstand biedt aan hun pogingen tot inbraak. De meeldraden en de stijl steken ver buiten de bloemen uit, maar ook hier heeft de natuur weer voorzieningen getroffen om zelfbestuiving tot een uitzondering te maken: de wilde marjolein is sterk protandrisch, de meeldraden hebben reeds al hun stuifmeel afgegeven, als de stamper tot volle ontwikkeling is gekomen. ☞ Een even groot kalkliefhebber als de *Clematis Vitalba* is de Stengellooze Distel of Aarddistel, *Cirsium acaule*. Het exemplaar van de foto groeide in gezelschap van nog eenige tientallen andere in de nabijheid van het dorpje Gulpen. De aarddistel maakt een zeer ongewonen indruk, want ze mist wat bijna alle andere planten bezitten: den stengel. Of liever, de stengel is zóó kort, dat de bladeren dicht opeengedrongen in den vorm van een rozet tegen den bodem liggen en uit het midden van die bladerenster komt in de meeste gevallen één bloem tevoorschijn, die zulk een korte steel bezit, dat ze evenals de bladeren plat op de aarde ligt. Wanneer we hier van „bloem” en „bloemsteel” spreken, gebruiken we eigenlijk onjuiste termen, want de „bloemen” der distels, die tot de Composieten of samengesteldbloemigen behooren, zijn niets anders dan dicht opeenstaande buisvormige bloemkronen, omgeven door een of meer rijen omwindselblaadjes. We moeten dus eigenlijk zeggen, dat het „bloemhoofdje” van *Cirsium acaule* een korten „hoofdas” heeft, want we kunnen in dit geval natuurlijk ook niet van een bloemsteel spreken. Een enkele maal bezit de aarddistel een, zij het dan ook korten, stengel. Het gefotografeerde exemplaar b.v. stelt deze variëteit voor, welke den naam *Cirsium acaule* var. *caulescens*

Foto Afer.

BOSCHRANS, *CLEMATIS VITALBA* L.

gekregen heeft. ☞ In de onmiddellijke omgeving van de stengellooze distel groeide een menigte mooie exemplaren van den Borstelkrans, *Clinopodium vulgare*, een zeldzaam voorkomende bewoner van onze duinen en van heuvelachtige streken. De dichtbehaarde stengels van deze Labiaat dragen gedrongen schijnkransen van purperen bloemen, die omgeven zijn door priemvormige harige schutbladen, welke de plant haar naam bezorgd hebben. ☞ De zes genoemde planten vertegenwoordigen natuurlijk slechts een zeer klein gedeelte van de Zuid-Limbursche flora, die met haar orchideeën, haar maretak, haar zinkviooltje en nog zoovele andere bijzondere planten de blijvende belangstelling wekt van alle bloemenvrienden.

AFER.

KONINGEN IN BALLINGSCHAP

door CHARLES G. D. ROBERTS.

(Vervolg).

26)

DOCH terwijl hij daar met onschuldige oogen vol verbazing lag rond te kijken door de mazen, verzachtte iets in zijn kinderlijke hulpeloosheid het hart van den kapitein. „Wacht es even, Jim!” beval hij, terwijl hij een groote zeemanshand tegenhield. „Ik laat me hangen as dat kleine ongediert’ z’n oogen niet bijna net zoo zacht zijn as die van mijn Libby. Hij zal beslist ’n machtig aardig stukkie speelgoed zijn voor ’t kind, en d’r afhouden van piekeren over d’r kanarie die verlegen Zondag gestorven is”. „Hij lijkt anders niet veul op ’n kanarie, Ephraim!” lachte Jim, terwijl hij de handspak liet zakken. „Dat doet ’r niet toe, hij kan toch fijn d’r voor dienen”, zei de kapitein. ☞ En zoo werd het Jong als gevangene meegevoerd naar Eastport.

TWEDE HOOFDSTUK.

Nu wilde het geval dat jonge juffrouw Libby een jonge dame met een vastberaden karakter was. Een van haar onwrikbaarste overtuigingen scheen te zijn dat een zeehondenjong, met al heel weinig stem en dat beetje heelemaal niet welluidend bovendien, geen plaatsvervanger voor een kanarie was. Zij weigerde zelfs naar het Jong te kijken tot haar vader, zeer teleurgesteld, haar verzekerde dat ze zonder uitstel ook nog een kanarie zou krijgen. En zelfs toèn nog, hoewel ze niet heelemaal onverschillig kon

Foto Afer.

GRASKLOKJE, *CAMPANULA ROTUNDIFOLIA* L.

blijven voor de zachte oogen en de vertrouwende vriendschappelijkheid van het Jong, kreeg zij nooit echt geestdrift voor hem. Wel voorzag zij goedig in zijn behoeften en lachte om zijn malle sprongen, en prees zij zijn goed humeur en streek zij hem over zijn gladden, ronden kop, maar zij bleef bij haar eerste idee, dat hij „toch te raar was om echt van 'm te houden”. Zij kon er nooit overheen komen dat hij vinnen inplaats van voorpooten had en dat hij aldoor lag, zelfs als hij „liep”. En wat zijn achterpooten aangaat, die bijna steeds recht achter hem uitstaken, en dicht bij elkaar waren, net als een soort tweeloopsche staart, ze was er van overtuigd dat die pooten d'r zóó bij vergissing moesten aangezet zijn, en zij was er, niettegenstaande al de verklaringen van haar vader dat 't zoo bij een zeehond 't beste was, nooit toe te bewegen ze als normaal te beschouwen. ☼ En Libby's moeder bleek zelfs nog minder hartelijk in haar waardeering. Haar ideeën over Natuurlijke Historie waren al zeer vaag, en op 't eerste gezicht had zij de haastige gevolgtrekking gemaakt dat het Jong een soort visch was, en niets kon haar hiervan afbrengen. „Wel heb ik van m'n leven!” had ze uitgeroepen. „As dat nou niet weer net wat voor jou is, Eph Barnes! Asof 't niet genoeg is dat je visch moet eten, en aldoor over visch te praten en naar visch te stinken, jaar in jaar uit, en dat brengt me dan nog 'n levende visch mee thuis ook, die door 't huis flopt

zoodat je je beenen d'r over breekt overal waar je gaat. En wat mot ie nou eten, dat zou 'k wel es wille weten, he?” „Hij eet visch, maar ie is zelf heelemaal geen visch, moeder, net zomin as jij of ik!” riep kapitein Ephraim grijnzend uit. „En hij zal je heelemaal niet in den weg loopen ook, want hij blijft buiten op de plaats, en ik zal 'n half suikerstroopvat in den grond graven en d'r zout water in doen, dan kan ie daar in spelen. 't Is 'n grappige kleine

schooier, en zoo mak as 'n jonge kat”. — „Nou, en ik zeg je, dat ik niks met 'm van doen wil hebben, Ephraim!” verklaarde vrouw Barnes nadrukkelijk. En zoo geschiedde het, dat het Jong al heel gauw niet Libby's gunsteling was, maar die van den kapitein. ☼ Twee belangrijke leden van de familie Barnes waren een groote gele kat en een klein, war-harig, blauw-grijs Skeye-terriertje. Toen zij het Jong voor het eerst te zien kreeg, was de kat op de vlucht geslagen, met een staart zoo dik als een bezemsteel, en was boven op de keukenaanrecht gevlogen, waar zij grommend neerhurkte met oogen als groene vollemanen. De terrier daarentegen, die Toby heette, had zich tamelijk gastvrij betoond tegen den zachttoogigen vreemdeling. Daar hij geen vrees kende en altijd geneigd was om met verachting neer te zien op al wat de gele kat deed, was hij den nieuweling tegemoet getreden met een vriendelijk gekwispel van zijn langharigen staartstomp, en had hem nieuwsgierig en goedkeurend besnuffeld. Het Jong, welks eenzame hart hongerde naar gezelschap, had deze beleefde toenadering met uitbundige vreugde begroet; en van dat oogenblik af waren die twee dikke vrienden. Tegen dat de gele kat en juffrouw Barnes het Jong niet langer als een vreemde beschouwden, was hij een voorwerp van tamelijk vage belangstelling voor hen geworden. Als hij worstelwedstrijden hield met Toby op de binnenspleaats — die er altijd op uitliepen dat het Jong goedig opging liggen, terwijl Toby, onder luid opgewonden geroep, triomphantelijk tusschen zijn heen en weer flapperende

ging staan — hurkte de gele kat op de houtmijt daar dichtbij en keek toe met aandachtige blikken. Wat juffrouw Barnes betreft, zij placht de keukendeur te openen en heimelijk het Jong naar binnen te lokken met een schoteltje warme melk waarop hij onmatig verzot was. En dan — daar Libby op school en kapitein Ephraim op 't water was — zette zij zich met haar breiwerk in den schommelstoel bij het venster en keek naar het ravotten van het Jong en Toby. De jonge zeehond was een eindelooze bron van bespiegeling voor haar. „As je nou toch bedenkt”, mompelde ze dan bij zichzelf, „dat ik hier nou toch de eene dag na de andere zoo'n beest zit te bestudeeren dat niks anders is dan 'n gewone visch, zeg ik maar, al flopt ie nou 't huis rond en drinkt ie melk as 'n kat! 't Is 'n raar beest; maar dat mot 'k zeggen, as ie met Toby begint, dan is 't krek of je bij je thuis in 't circus zit”. ☼ Daar juffrouw Barnes een zeer goeden dunk had van Toby's schranderheid, en verklaarde dat hij de slimste hond uit heel Maine was, kreeg zij ook langzamerhand een zeker respect voor den vriend van Toby. En zoo geschiedde het dat de zeehond een zekere voorliefde kreeg die nooit een zeehond voorbestemd was te verkrijgen — nl. een voorliefde voor den heerlijken gloed van het keukenvuur. ☼ Toen ten laatste de echte Atlantische winter de kust had in bezit genomen, en haar deed verstijven door zijn felle vorst en haar geeselde

met stormen, bracht kapitein Ephraim het grootste gedeelte van zijn tijd door in zijn gezellige huisje. Eens toen hij een haastig bezoek aan New York bracht, had hij een troep kunstenmakende zeehonden gezien, die hem de oogen geopend hadden voor de wonderbaarlijk groote bevatelijkheid dezer amphibieën. Gedurende de lange winteravonden werd het nu zijn voornaamste bezigheid het Jong kunstjes te leeren. En aangevuurd door vele belooningen

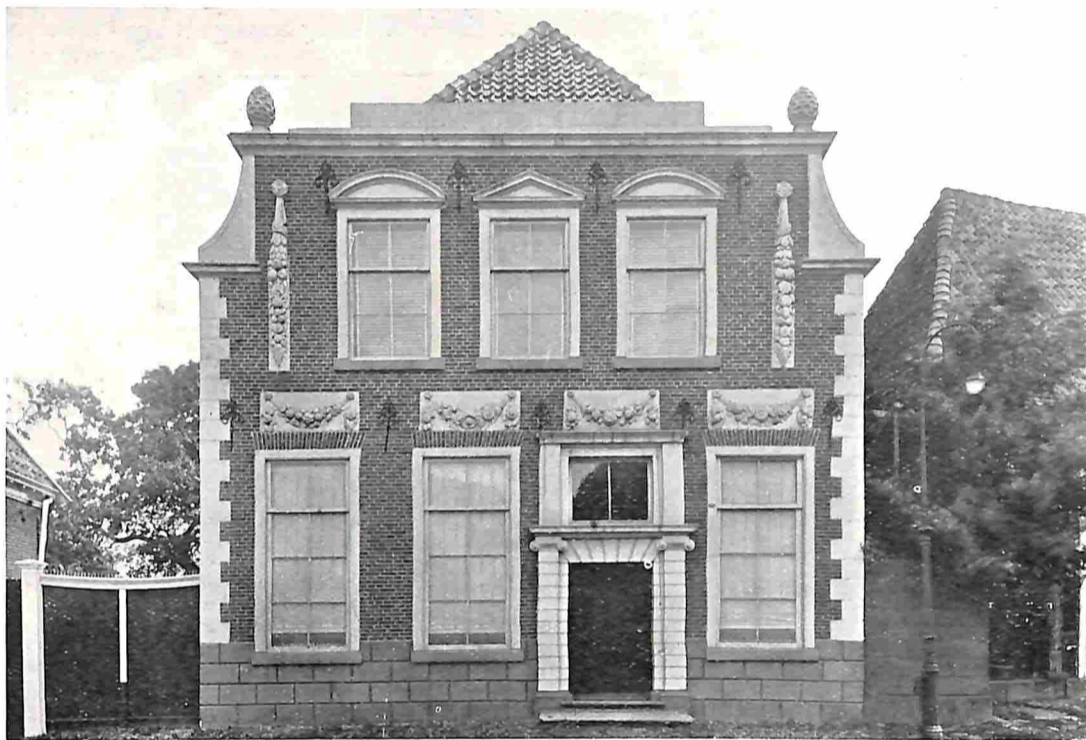

Foto C. Steenberg.

OUDE GEVEL TE OLDENZAAL.

in den vorm van versche haringen en warme melk, toonde het Jong zich een dankbaar leerling. Hij leerde zoo snel, dat vóór de lente de zoo geleerde Toby totaal in de schaduw gezet werd; en wat de kanarie aangaat — een echt aristocratisch, gouden wezen, dat heelemaal van Boston was gekomen, Miss Libby moest toegeven dat, behalve dan in 't zingen, haar gunsteling niet over één kam te scheren was met die van haar vader. De uitspraak van juffrouw Barnes luidde „dat kanarievogels natuurlijker, maar toch eigenlijk niet zoo ammesant waren”. ☼ Tusschen Libby en haar vader werden steeds heel wat grapjes gewisseld; en nu verklaarde kapitein Ephraim dat hij het Jong net zoo zou leeren zingen als de kanarie. Het goedige dier had reeds een répertoire kunstjes aangeleerd die hem bij elken troep tot een ster zouden hebben gemaakt. De nieuwe eischen die aan zijn verstand gesteld werden, veront-rustten hem niet in 't minst zoolang als er meer visch, meer melk en meer vertroetelen voor hem aan vast zat. Kapitein Ephraim nam een grooten emmer, zette dien onderstboven op den grond en liet het Jong met zijn borst op den bodem ervan rusten. En toen, na hem een stuk blik aan elke vin gebonden te hebben, leerde hij het dier de blikken krachtig tegen de zijden van den emmer te slaan, met een lawaai dat de kanarie beschaamd deed zwijgen en de gele kat verbaasd en over de keuken deed uitvluchten. Er waren weken dat deze les te voleindigen, omdat het Jong zich steeds namemen over de wanklanken die hij voort- (wordt vervolgd).